

Становище

От доц. д-р Антон Угринов
По конкурс за избор на „доцент“
В професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство, научна специалност
„Театрознание и театрално изкуство“ – „Режисура за драматичен театър“
(обявен в Държавен вестник бр. 37 от 02.05.2025г.)

С кандидат Тея Сугарева-Савова

1. Конкурсът за доцент по „Режисура за драматичен театър“ на НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ е обнародван в Държавен вестник бр. 37 от 02.05.2025г. Документи за конкурса е подал кандидатът: д-р Тея Сугарева. Всички документи, нужни за целите на конкурса са постъпили по установения ред и в срок.
2. Д-р Тея Сугарева завършва Режисура за драматичен театър (бакалавърска степен с дипломното си представление „Мъртви души“ от Булгаков по Гогол) с художествен ръководител проф. Снежина Танковска през 2012 година и Театрално изкуство (магистърска степен, с магистърска теза „Аспекти на колаборацията между режисьора и драматурга в съвременния български театър“) през 2013 година. С времето Тея Сугарева се утвърждава като един от успешните театрални режисьори в България с над двадесет реализирани проекта, много от които получават добър отзвук както от специализираната критика, така и от публиката. Нейната работа, която обхваща както класически, така и съвременни текстове за театър, ѝ е донесла редица престижни награди и отличия. Освен с драматичен театър, тя се занимава още и с авторски проекти в естетиката на документалния и колаборативния театър, като има реализирани проекти и в полето на радио театъра. Тея Сугарева притежава докторска степен по театрално изкуство от Националната академия за театрално и филмово изкуство в София, където и в момента е главен асистент и преподава актьорство за драматичен театър и режисура. Автор е и на множество научни публикации: монография, студии, статии, включително публикации в международни издания.

Материалите по конкурса, с които д-р Тея Сугарева участва, са съсредоточени около нейния теоретически и практически опит в областта на сценичните изкуства. Фокусът е върху трите представления „Момчето от последния чин“ от Хуан Майорга, в Драматичен театър „Никола Вапцаров“, Благоевград, „Кой се страхува от Вирджиния Улф“, I AM studio и „Покана за вечеря“ от Оля Стоянова, Театър София. Прави впечатление изборът на текстове на д-р Сугарева, които често са в територията на социално ангажирания театър, но едновременно с това ясно личи любопитството ѝ към едрите непреходни екзистенциални въпроси за битието и човешката природа.

Смятам, че представлението „Момчето от последния чин“ от Хуан Майорга, реализирано в Драматичен театър „Никола Вапцаров“, Благоевград, заслужава внимание в няколко основни направления. В случая с постановката в Благоевградския театър фокусът е насочен към проблема в комуникацията между поколенията и способността за същинска емпатия и взаимодействие в съвременния свят: *„Момчето от последния чин е възможност да погледнем нашите деца през техните очи. Да вникнем в най-съкровените им копнежи, проблеми и фрустрации. Възможност да ги разпознаем като индивидуалности, различни от нас и нашите представи за тях, като хора, които всеки момент ще се превърнат в пълноправни членове на нашето общество. „Момчето от последния чин“ е нашият шанс да поемем истинска отговорност за тях, а с това и за общото ни бъдеще заедно.“* (анотация за представлението на д-р Сугарева). В самия спектакъл режисьорът изпълва със съдържание тези свои думи, създавайки спектакъл със силно послание. Сценичното пространство е организирано на принципа екран в екрана, което позволява насладването на няколко реалности, обективно и субективно се развиват, а сюжетните линии създават мрежа от случвания на различни нива и дълбочина. Сюжетът проследява как мълчаливият и привидно безличен ученик от последния чин Клаудио е започнал опасна игра със семейството на своя съученик Рафа, превръщайки се във воайор на техния семеен живот, а в последствие в активен участник в съдбата им. Воайорският му нагон го води към това да иска нещо повече от това „да види“ – той започва да иска да проникне в тайната на живота в движение, да набави това, което му липсва, да „отнеме“ чуждия живот в преносен смисъл, за да запълни празнините в своя собствен.

Интересна е връзката между преподавателят по литература и неговите ученици Рафа и Клаудио, даваща възможност за изследване на теми, свързани с инструментализиране на човешкото същество, реализация на собствените си неосъществени копнежи през другия и комуникационния разрыв между поколенията. Силен режисьорски ход с лаконични средства е сцената, в която Учителят изпитва на черната дъска малкия Рафа и публично го унижава, коригирайки и редактирайки неговото съчинение до степен, в която то загубва всякакво ниво на авторство. Този епизод съзнателно е изнесен извън обичайното игрово пространство в ярко осветен кръг, допълнително засилващ ефекта на доминация на възрастния върху детето, както и усещането за провал на ученика, наблюдаван (осветен) от всички чужди очи. Актьорското присъствие е убедително и е близко до кино естетиката в полето на психологическия реализъм със съвсем леки съзнателни отклонения.

В спектакъла „Кой се страхува от Вирджиния Улф“ Тея Сугарева навлиза в територията на колаборативния театър. Тук тя изследва границата между документа и художественото, създавайки заедно с актьорския екип собствен драматургичен текст с висока стойност. За основа са подбрани автентични писма

и дневници, проследяващи живота на известната писателка Вирджиния Улф до нейното самоубийство, както и части от някои нейни емблематични литературни произведения. Ясно личи режисьорската работа през колаборативния принцип, в който актьорите са извадени от обичайната си функция на „изпълнители“ и са по-скоро в позицията на съ-автори. Този начин на работа провокира актьорската фигура да заеме, да избере позиция спрямо проблема/въпроса/темата на спектакъла, да формира критическа позиция, да съ-участва и на човешко ниво. Този подход на режисьора Тея Сугарева е ясно различим в голяма част от нейните спектакли и това аз намирам за особено ценен аспект от развитието ѝ като съвременен творец.

Жанрово актьорите са в непрекъсната ролева игра, без да търсят крайни превъплъщения, а в определени моменти присъстват или коментарно, или изцяло от свое име, създавайки убедително паралелна реалност, разчитаща на случване „тук и сега“, често включвайки публиката като партньор. За това допринася и пространството, чието решение е организирано по начин, който помага на актьорите да освободят своите енергии, както едни към други, така и към зрителите. През сценичния образ възникват множество асоциации, допълнително помагачи за проникване в смисловите ядра на драматургичния текст. В последната сцена има ясна алюзия към известната картина на „Офелия“ на Джон Евърет Миле, което е директна препратка към поетичния и идеен заряд на представлението.

Тея Сугарева неведнъж е демонстрирала пристрастия към подобен начин на работа, в който създава конвенция на случване, включващ равноправно всеки един член на творческия екип. Актьорското присъствие преминава през различни жанрове в хода на целия спектакъл, но обединени хомогенно в еднородна сценична плът. И в това представление на Тея Сугарева се наблюдава особен интерес към проникване в дълбочина и опит за търсения зад фасадата на видимото. Репликата на Камелия Хатиб (в този момент през персонажа Вита Саквил-Уест) *„Някой последен слой, който не е съблечен“*, като че ли пресича тематично сюжета в другото нейно представление *„Момчето от последния чин“*, за което вече стана дума. И в двата случая Тея Сугарева съзнателно избира сюжети, които да дадат възможност за сериозни и задълбочени режисьорски търсения в посока на това да „съблече и последния слой“ зад фасадите на видимите явления.

В *„Покана за вечеря“* Тея Сугарева реализира съвременна българска пиеса на драматурга Оля Стоянова, чийто сюжет е свързан със силата на миналото, което нахлува, превзема и променя настоящето, измивайки цялата установена мрежа от връзки и взаимоотношения.

Режисьорът изследва темата за **социалната конструкция на реалността**, при която образът на даден човек не е обективен, а е резултат от интерпретации, формирани в процеса на взаимодействие. Представлението оглежда това социалното взаимодействие като вид театър, в който всеки човек играе роля според очакванията на другите. С времето обаче тази „роля“ ни отдалечава от автентичното ни „Аз“. Макар привидно фасадата да улеснява връзките с другите, в крайна сметка тя води до силни вътрешни конфликти, изолация и усещане за празнота, самота и липса на смисъл. Тея Сугарева извежда тази тема в „Покана за вечеря“, възплавяйки покрай това и множество други тематични разклонения, свързани с парадоксалната и несвършена човешка природа и нейните проявления.

Посредством точен анализ на драматургичния текст, подходящи сценични решения и прецизна работа с актьорския състав, чието живеене е изцяло в полето на психологическия реализъм, Тея Сугарева успява да създаде силен спектакъл, оценен високо както от театралната критика, така и от публиката. За това помага и пространственото решение - сценографията извежда като акцент бяла кръгла маса, чиято окръжност задава ясен код на живеене. Този сценографски ход носи и символния характер на „кръга“, обозначаващ затворена група от хора, затворено пространство и процеси с цикличен характер.

Тея Сугарева демонстрира високо ниво и в своите теоретични разработки, като най-силно впечатление прави нейната книга „Между драматургията на абсурда и естетиката на модернизма (Режисьорската практика в България през 80-те и 90-те години на XX век)“, отличена с номинация ИКАР на САБ, 2022 (в категория „Критически текст“). Тея Сугарева заявява себе си освен като практик и като задълбочен и ерудиран теоретик, чийто трудове имат приносен характер в полето на театралната наука.

Съвместната ми работа с д-р Сугарева през последната година в специалността „Режисура в сценичните изкуства“ допълнително ми помогна да формирам лични впечатления и да се запозная с нейния педагогически профил отблизо. Наблюденията ми са, че тя притежава сериозна преподавателска експертиза и широк професионален инструментариум, които ѝ помагат в работата със студентите по режисура и за мен няма никакво съмнение, че Тея Сугарева е много ценен преподавател с бъдеще.

Гласувам с ДА.

15.09.2025г.
гр. София

С уважение:
(доц. д-р Антон Угринов)